



ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Θεολόγος Καθηγητής / ΔΕΑ Εκκλησιαστικής Ιστορίας ΑΠΘ / Δρ. Θεολογίας ΑΠΘ



Θ. Ε. 2. ΘΡΗΣΚΕΙΑ

2. 3. Παράδοση



ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ: Βιωματική (2 ώρες)

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Οι μαθητές/τριες να:

- αναγνωρίζουν τη σημασία της παράδοσης στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας,
- εκτιμούν τη σημασία που έχει για τον πιστό η θρησκευτική του παράδοση,
- διαπιστώνουν τις δυνατότητες και τα όρια ανανέωσης της θρησκευτικής παράδοσης.

- ✓ Αποτίμηση της σημασίας της παράδοσης στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας.
- ✓ Προσδιορισμός της θρησκευτικής παράδοσης και της σημασίας της για τον πιστό.
- ✓ Τεκμηρίωση της ανάγκης ανανέωσης των θρησκευτικών παραδόσεων, χωρίς να αλλοιώνεται το περιεχόμενο της πίστης.

ΒΙΩΝΟΝΤΑΣ
Μορφές και τύποι
παραδόσεων
στην καθημερινή ζωή





ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΟΥΜΕ ΣΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ





Ο Διπράξος των Μιγών. Ο Χορός των Μιγών Χερσών και Διπράξος των Μιγών. Έργον δεσφίδου Γ. Χ. Μιχαήλ 1913. Εξέλιξη μελέτης για μελέτη των Μιγών.

Γύρω Τραπέζης



ΕΣΤΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ

➤ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Τί σας έρχεται στο νου όταν ακούτε τη λέξη παράδοση;
 2. Τί γνωρίζετε για τις θρησκευτικές παραδόσεις;
 3. Τί σκέφτεστε για τις λαϊκές παραδόσεις;
- Δώστε ένα παράδειγμα για κάθε μια από τις τρεις παραπάνω ερωτήσεις.
 - Μπορείτε να γράψετε στον πίνακα δύο προτάσεις που να προσδιορίζουν όσα είπατε;
 - ❖ Χαρτογράφηση για την ανάδειξη όλων των πτυχών του θέματος:
 - Τί άλλο θα μπορούσαμε να πούμε;

ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΩΝΤΑΣ
Θρησκευτική παράδοση
και ιστορία / πολιτισμός
του ανθρώπου



- ✓ Με αφορμή το ποίημα «Στην Εκκλησιά» του Κ. Καβάφη (σ. 60) και όσων φωτογραφιών είδατε στις προηγούμενες διαφάνειες, θα δημιουργήσουμε εννοιολογικό χάρτη με τις λέξεις: «θρησκευτική παράδοση», «ιστορία», «πολιτισμός» (ή «ήθη και έθιμα»).
- ✓ Δίνουμε παραδείγματα και αποδίδουμε σύντομα το νόημά τους



ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ
Η θέση της παράδοσης
στη θρησκεία και η στάση
του πιστού απέναντι
σε αυτή



ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

1^η ΟΜΑΔΑ

Διαβάστε με προσοχή
το πρώτο κείμενο της σ. 61
και σημειώστε δυο βασικά
σημεία του που δείχνουν
τη σχέση παράδοσης
και «παραδόσεων»



ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

2^η ΟΜΑΔΑ

Διαβάστε με προσοχή
το δεύτερο κείμενο της σ. 61
και σημειώστε δυο βασικά
σημεία του που δείχνουν
τη σχέση παράδοσης
και «παραδόσεων»



ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ
Θρησκευτικές παραδόσεις
και στάσεις ζωής στην προσωπική
και κοινωνική ζωή
των νέων ανθρώπων



ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

- *«...η Παράδοση σημαίνει όχι απλώς ομοφυχία με το παρελθόν, αλλά και ελευθερία από το παρελθόν: Δεν είναι μόνο μια προστατευτική, συντηρητική αρχή, αλλά πρωτίστως είναι η αρχή της αύξησης και της αναγέννησης. Η κατανόηση της Παράδοσης ως αρχής που αγωνίζεται να αναστηλώσει το παρελθόν, χρησιμοποιώντας το παρελθόν ως κριτήριο για το παρόν, απορρίπτεται από την ίδια την ιστορία και τη συνείδηση της Εκκλησίας. Η μαρτυρία της Εκκλησίας δεν είναι ζήτημα μνήμης, αλλά αδιαλείπτως παρουσίας ζωής. Η Ορθοδοξία δεν είναι μόνο μια παράδοση· είναι επίσης κι ένα χρέος· δεν είναι ο άγνωστος χ, αλλά τα δεδομένα του προβλήματος, που πρέπει αμέσως να λύσουμε... Η αληθινή ιστορική σύνθεση συνίσταται όχι απλώς στο να ερμηνεύσουμε το παρελθόν, αλλ' επίσης στο να διαμορφώνουμε το μέλλον με μια δημιουργική δράση... Η “συμφωνία με το παρελθόν”, παρ' όλο που είναι αναγκαία, είναι κάτι δευτερογενές. Πραγματική αποδοχή της Παράδοσης σημαίνει ψηλάφηση της παρουσίας του Χριστού στο εκάστοτε παρόν της Εκκλησίας».*
- **Θ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, (2008), Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Η ιεραποστολή ως ελπίδα και ως εφιάλτης, Αθήνα: Εν πλω, σσ. 121-123.**



ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Οίνος παλιός εις ασκούς καινούς, και αντίστροφα...

Σύμφωνα με την παράδοση...

... ο Ευαγγελιστής Λουκάς ιστόρησε την εικόνα
της Παναγιάς με κερί, μαστίχα και χρώματα
(εγκαυστική μέθοδος)...



*«Περίσκεπτη η Θεοτόκος / Στη σκοτεινή, Βυζαντινή
εικόνα, /
αυτή η μεσιτεύουσα γλυκεία ελπίς, / Έμεινε σοβαρή
και μ' αυστηρή θωριά.*

*Στο βλέμμα του επισκέπτη που Την κοιτάζε
μελαγχολία /
γεμάτος για την απιστία του, / γνωρίζοντας συνάμα
την μύχιαν έπαρση, /
ίσως και τον κρυμμένο φόβο, /
μέσα στην άδειαν εκκλησία, /
αφού τελείωσε ο σύντομος Εσπερινός».*

ΖΩΗ ΚΑΡΕΛΛΗ, Μετά τον Εσπερινό



**Ψηφιδωτή εικόνα της Παμμακαρίστου·
Πατριαρχικός Ναός στο Φανάρι**

Παναγία με βιβλίο
ή Παναγία η Αναγνώστρια

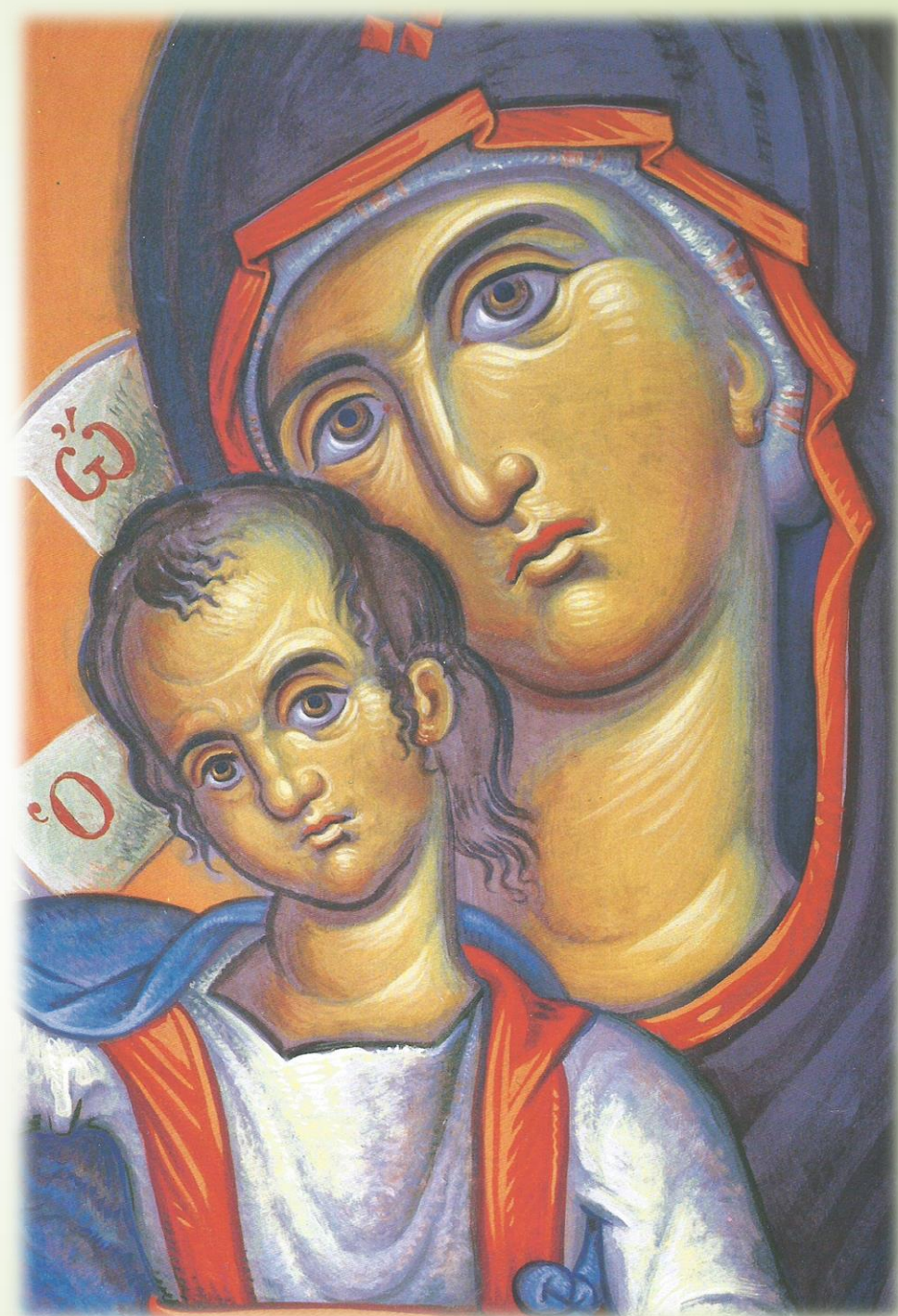
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΡΘΕΝΗΣ



Μέσα από μια γαλάζια και ροζ χρωματική
πανδαισία με ποιητικό λυρισμό,
η νέα Σερβίδα ζωγράφος
Γκορντάνα Ραντόγιεβιτς
μας παρουσιάζει μια συμπαθή εικόνα,
της Παναγίας που κνοφορεί το Θείο Βρέφος.



Θεοτόκος «Το Ἄξιον Ἐστί»
π. ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΣΚΛΗΡΗΣ



ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

Γράφω το δικό μου κείμενο λαμβάνοντας υπόψη το παρακάτω ερώτημα:

Παράδοση: συντήρηση, ανανέωση ή σύνθεση;

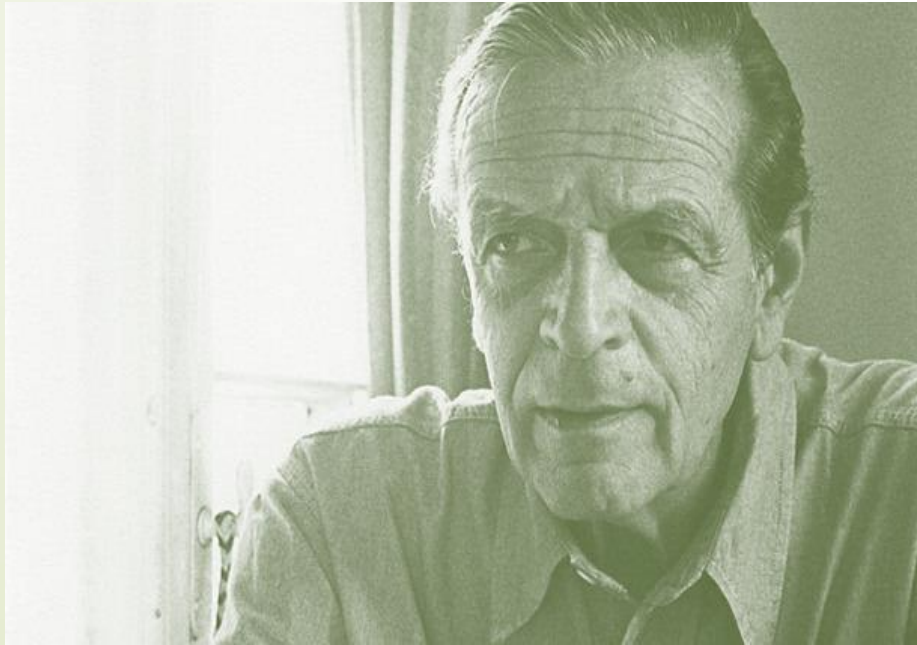
ΤΑΞΗ - ΤΜΗΜΑ:

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

Ζήσιμος Λορεντζάτος

ΟΙ ΡΩΜΙΕΣ *(σαλτα λωα)*

**ΖΗΣΙΜΟΣ ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΣ, (1990),
Οι Ρωμιές, Αθήνα: Δόμος, Αθήνα σσ. 30-33**




Δόμος
1990



Ὡστόσο στὰ γράμματα (ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες ἐκδηλώσεις κάθε πολιτισμοῦ ἀνθρωπίνου) δὲν ὑπάρχει διαχωριστικὴ γραμμὴ ἀνάμεσα σὲ πεθαμένους καὶ ζωντανούς: καὶ αὐτὸ εἶναι παράδοση. Ἔχομε πεθαμένους πού κατευθύνουν τὴ ζωὴ μας, τὴ ζωὴ τοῦ σήμερα ἢ κάθε νιόκοπης γενιᾶς, ὅπως ἔχομε ζωντανούς πού ὅσο περισσότερο φωνάζουν, τόσο περισσότερο βλέπομε πὼς εἶναι πρωτύστερα πεθαμένοι: καὶ αὐτὸ εἶναι παράδοση — νὰ ζοῦν μοναχὰ οἱ ζωντανοὶ (καὶ ἂς ἔχουν, καμιά φορά, μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πεθάνει χρόνους πρωτύτερα). Καὶ κάθε νιόκοπη πάλι γενιά, κατευθύνει ἐκείνη τὴ ζωὴ τῆς παράδοσης: καὶ αὐτὸ εἶναι παράδοση. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, ἐκεῖνο πού λέμε ἢ ὀνομάζομε πρωτοποριακὸ δὲν ὑπάρχει. Εἶναι μιὰ

ἀπληρὴ φαντασία μας. Μοναχὰ ἡ παράδοση ὑπάρχει πλέρια. Γιατὶ ἡ παράδοση εἶναι ἡ ζωὴ, καὶ μάλιστα ἡ ἀνώτερη φάση τῆς ζωῆς πού δὲν ξεχωρίζει πεθαμένους ἀπὸ ζωντανούς: καὶ αὐτὸ εἶναι παράδοση. Κάθε φορά πού ἔχομε ἀληθινὴ ζωὴ ἔχομε παράδοση. Ἔχομε προσθήκη, περπάτημα, πλουτισμὸ τῆς παράδοσης. Οἱ ἔσχατοι γίνονται πρῶτοι, οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. Ὅσοι ἀποτελοῦν τὴν παράδοση μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας πὼς ἔχουν ὅλοι τὴν ἴδια πάντα χρονολογία, τὴ σημερινή. Ἡ παράδοση δὲν εἶναι τὰ περασμένα ἢ τὰ μελλούμενα, ἂν καὶ εἶναι περισσότερο τὰ μελλούμενα παρὰ τὰ περασμένα, ἀφοῦ ἡ παράδοση ζεῖ στὸ αἰώνιο τώρα: καὶ αὐτὸ εἶναι παράδοση. Μιὰ δύναμη πού συμβαδίζει μὲ τὴ ζωὴ καὶ πού ἡ ζωὴ (στὴν ἀνώτερη φάση τῆς) συμβαδίζει μαζί τῆς: ζωὴ καὶ παράδοση ταυτόσημες. Μέσα στὴν παράδοση ἡ στιγμή ἐτούτη δὲν εἶναι ἀπλὰ καὶ μόνο ἐτούτη ἢ στιγμή, ἀλλὰ ὀλόκληρα μαζί τὰ περασμένα ἐτούτη τὴ στιγμή — καί, μπορεῖ, κομμάτι ἀπὸ τὰ μελλούμενα. Μὲ ἄλλα λόγια



ἐσὺ νιότη, ἂν εἶσαι ἀληθινὰ ζωντανή, κάνεις τὰ ἔργα τῆς παράδοσης νὰ μὴν πεθαίνουν. Μὲ τὴν ἐνδεχόμενη κάθε φορά δημιουργία ἢ προσθήκη σου. Ἐσὺ συντηρεῖς τὴν παράδοση καὶ αὐτὴ ἐσένα συντηρεῖ. Ἐσὺ εἶσαι ἢ παράδοση. Ὁ Ὅμηρος εἶσαι ἐσὺ. Χωρὶς ἐσένα Ὅμηρος δὲν ὑπάρχει. Ἄν ἐσὺ νιότη, δὲν εἶσαι ζωντανή, τὰ ἔργα τῆς παράδοσης σοῦ μοιάζουν πεθαμένα. Καὶ ὅσο πιὸ ζωντανὴ εἶσαι ἐσὺ, τόσο πιὸ τονωμένη σοῦ μοιάζει ἐκείνη ἢ μακροβίωτη διάρκεια ἢ — παραμυθητικὰ λεγόμενη — ἀθανασία τῶν ἔργων τῆς παράδοσης. Ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται νὰ εἶναι ἢ παράδοση ζωντανὴ ἢ νεκρὴ. Κάθε νιόκοπη γενιά, ἂν δὲ φουσῆξει στὸ κάρβουνο τῆς παράδοσης νὰ τὸ κάνει νὰ κοκκινίσει, κάλλιο νὰ τὴν κλαῖς. Εἶναι γενιά νεκρὴ καὶ τὰ γεννήματά της κοιλάρφανα. Αὐτὸ ποὺ λέμε πρωτοποριακὸ δὲν ὑπάρχει, εἶναι ἓνα τίποτα. Οἱ πρῶτοι γίνονται ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. Ὅλα εἶναι παράδοση, δηλαδή ζωὴ στὴν ἀνώτερη φάση της: ζωὴ καὶ παράδοση ταυτόσημες. Ὅλα τέλος εἶναι: ἢ παράδο-

ση ἢ τίποτα. Καὶ αὐτὸ εἶναι παράδοση μέσα σὲ μιὰ γλώσσα, στὸ προκείμενο τῆ γλώσσα τὴν ἐλληνική: ὁ Ὅμηρος — καὶ — ὁ Σολωμός: ἐσὺ.

Κηφισιά
17 Νοεμβρίου 1976





Ο Γιάννης Τσαρούχης έλεγε ότι η παράδοση δεν είναι ένα λεωφορείο που μας πάει μεριάς στον παράδεισο. Η παράδοση δεν είναι γράμμα νεκρό, αλλά σώμα ζωντανό, προσαρμοστικό στα νέα δεδομένα των πολιτισμών της οικουμένης.

Πράγμα που σημαίνει πως η διατήρηση και συντήρησή της απαιτεί από τον λαό κατανόηση και πρόσληψη, αποδοχή και προέκταση.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ· Η ΚΡΥΜΜΕΝΗ ΡΙΖΑ